

N:o 83.

Af Herr H. Petre: Om pension åt Professoren Carl Säves enka.

Till ett lands dyrbaraste egendom är att räkna dess språk. Deri har vunnit uttryck hvad, i förflutna tider, fädren känt och tänkt, liksom deri vinner uttryck hvad, i den dag som är, deras söner känna och tänka. Det utgör, detta språk, en allas deras gemensamma tillhörighet, hvilka växt upp vid att lyssna till dess ljud och derigenom lärt sig älska dem; ty *moders-målet* har samma djupa betydelse och eges med lika fullständig rätt i hvarje hem, det må för öfrigt vara lottadt huru som helst i fråga om lyckans håfvor eller verdens goda. Vården om landets språk är således en hela nationens angelägenhet; och den, som med kärlek och nitälskan egnar sitt lif och sin verksamhet åt kallet att uppsamla, ordna och framvisa värdet af de skatter, detta språk innehåller, samt att såmedelst, i främsta rummet för folket sjelft, tillgodogöra dessa skatter, kan med skäl i bästa mening kallas en *folkets* man. Att gifva en gård af erkännande åt minnet af en man, som lefvat för ett sådant kall, är i sjelfva verket en yttring af intresse för den sak, i hvars tjänst han användt sina krafter; och om, då gården gifves, detta sker genom att tillika göra en god gerning, så får den, såsom hvarje sådan handling, sin särskilda betydelse icke blott för den, som njuter frukten deraf, utan äfven för gifvaren.

Mer än en gång har svenska representationen, äfven i anledning af enskilda representanters förslag, lemnat ett erkännande åt framstående och förtjente män, genom att vid deras frånfälle bereda deras efterlevande en någorlunda bekymmerfri utkomst, då desse af en dylik omvårdnad från statens sida varit i behof; och det är med afseende å hvad jag nu haft äran antyda, som jag utbeder mig att få göra en framställning i nyssberörda syfte.

Under det senast förflutna året har aflidit en man, som med rätta kan sägas hafva utöfvat en för fäderneslandet och vetenskapen särdeles gag-

nande verksamhet, Professoren i nordiska språk vid Upsala universitet *Carl Säve*. Redan långt innan för undervisningen i dessa språk, och förnämligast i svenska språket med hvad dertill hörer, någon särskild lärareplats blifvit upprättad vid någotdera af rikets universitet, hade Säve, med den hängifvenhet åt ämnet, som bestämmer en persons kallelse i lifvet, utan afseende å huruvida han af densammas fullföljande kan skörda yttre fördelar eller ens vinna utsigt till en tryggad bergning, egnat sig åt studiet af fäderneslandets språk och den fornform af nordiskt tungomål, om hvilken kännedom är oundgänglig för en vetenskaplig insigt i detta språk. Med klar och säker blick för den sedermera allmänt erkända stora vigten af de hos oss till sitt värde länge eftersatta landskaps- eller allmogemålen, rigtade han med fast vilja och oförtröttadt allvar sitt arbete och andras uppmärksamhet på undersökningen af dessa allmogemål. I sådant hänseende företog han, så ofta han dertill kunde bereda sig tillfälle, resor inom olika delar af landet för att under samvaro med folket, från dess mun upphemta hvad för hans syfte var att lära och endast på det sättet kan fullt och rätt lefvande läras. Sålunda lyckades han, genom att under en lång följd af år fortgå på denna väg och uppteckna hvad han derunder inhämtat, åstadkomma synnerligen omfattande samlingar till beredandet af kännedom om de från äldre tider bäst bibehållna och mest forntrogna bland dessa allmogemål, såsom *dalmålet*, *gotlandsmålet* och *helsingemålet*, hvarförutom särskildt må nämnas af honom gjorda uppteckningar äfven i det inom en viss trakt af Estland ännu talade märkliga *est-svenska* målet; allt samlingar dess mera värderika som, med lättade kommunikationer och en ökad samfärdsel emellan skilda trakter, de för gamla bygder mest egendomliga dragen i språk och lefnads-sätt år från år träda alltmera tillbaka och följaktligen blifva allt svårare att urskilja och att, såsom de så väl förtjena, åt eftertiden bevara; och jemte dessa samlingar har han likaledes inom ett viktigt område af den fosterländska kulturen, genom uppsökandet eller återläsandet, granskandet och tydandet af en mängd runurkunder, lemnat rika bidrag till belysandet af denna kultur, hvilka, enligt kännarens utsago, äro, äfven de, af ett stort och varaktigt värde.

Efter att år 1849 hafva blifvit anställd såsom docent i fornnordiska språket vid Upsala universitet, undfick Säve åtskilliga gånger förordnande att vid universitetet hålla offentliga föreläsningar. Redan då var den plats han i den studerande ungdomens omdöme innehade sådan, att när denna ungdom, under intrycket af det påkallade deri att för landets språk en egen lärarebefattning vid universitetet inrättades, härom gjorde framställning till universitetets kansler, detta temligen allmänt ansågs ske med blicken fäst på Säve såsom rätte mannen för en sådan befattning, och sedan, på Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, Rikets Ständer år 1858, med uttalande af sin åsigt

om den synnerliga vigten deraf, att för ett vetenskapligt studium af moders-målet, hvartill fordrades att språket äfven betraktades i sin historiska utveckling och i sitt förhållande till närbeslägtade språk, en särskild lärostol upprättades, anvisat för en sådan anordning nödiga medel, blef Säve den, som fick sig anförtrödt att vid Upsala universitet vara detta läroämnes förste målsman. Om hvad han i denna egenskap gagnande uträttat, ej allenast vid universitetet, utan, genom dem som derifrån utgått, äfven vid andra högre och lägre läroanstalter inom landet, torde hos alla dem, som känna förhållandet, icke vara mer än en mening. Särskildt ock lyckligt begåfvad just för det värf, som blef hans lefnadsuppgift, och städse omgifven af en talrik krets lärjungar, hvilka i honom funno icke blott en lärare, som med varmt nit för sin sak samt med djup och omfattande insigt deri väckte och ingaf intresse för densamma, utan äfven en vän, alltid beredvillig att genom råd och anvisningar leda och underlätta deras arbete för sin utveckling, har han vid det läroverk han tillhörde, och der han hade att från början grundlägga ett vetenskapligt studium i det åt honom anförtrödda läroämnet, varit af särskild betydelse derigenom, att han kan sägas i egentlig mening hafva bildat en skola af yngre krafter, hvilka kunna, hvar i sin mån, upptaga och fullfölja det verk, han för vetenskapen och fosterlandet verkat; och de uttryck af tillgifvenhet och saknad, som vid hans bortgång förnummos från hans lärjungar, bland hvilka flere än en redan hunnit mogna till sjelfständigt arbete i vetenskapens tjänst, vittna på ett betecknande och tilltalande sätt om den ställning, han i förhållande till dem innehafft.

Allt för vidlyftigt skulle det blifva att här uppräknat hela antalet af de skrifter och afhandlingar han i tryck utgifvit. Jag torde därför få bland dessa omnämna endast följande: *Bemærkninger over Öen Gotland, dens Indbyggere og disses Sprog*, år 1843 införd uti en af Professor Molbeck i Danmark utgifven tidskrift; *Några upplysningar om Dalområdet och Dalallmogens folklynne*; *De starka verberna i Dalskan och Gotländskan*; *Snorre Sturlesons Ynglinga-saga tolkad och upplyst*; *Gutniska urkunder*; *Guta Lag, Guta Saga och Gotlands runinskrifter språkligt behandlade*; *Om de Nordiska Gudnamnens betydelse*; *Om språkskiljaktigheterna i Svenska och Isländska fornskrifter*; samt *Sigurds-ristningarna å Ramsundsberget och Gökstenen*; hvilken sistnämnda, äfven på tyska språket öfversatta afhandling är särskildt märklig derutinnan, att författaren i densamma, genom tydandet af berörda minnesmärke, lyckats lösa en inom fornkunskapen gammal och med afseende å landets odlingstillstånd i äldre tider vigtig tvistefråga.

Det har blifvit sagdt, att "så väl i hans skrifter som i hans offentliga föreläsningar hafva en stark och manlig vilja, ett ärligt sträfvande, en djup, fyndig och klar språkblick gjort Säve till en bland de mest framstående, mest sjelfständige och grundlige forskarne i nordens tungomål."

Att han var så känd inom eget land af dem, som der kände honom, möter icke något tvifvel. Men äfven i andra land hade han gjort sitt namn bekant och var der af personer, hvilka sjelfve räknas till utmärktheterna inom språkforskningens eller fornkunskapens område, högt uppuren för sina förtjenster om den vetenskap, han idkade. Derom talar, bland annat, den ganska vidsträckta brefvexling, han förde äfven med sådana utmärktheter, hvilkas dervid till honom ställda skrivelser innefatta mera än ett uttryck af den aktning och det anseende, han hos dem åtnjöt. Förutom svenska vitterhets-, historie- och antiqvitetsakademien samt vetenskapssocieteten i Upsala hade ock ett betydligt antal utländska lärda samfund kallat honom till ledamot, och bland dessa det högt ansedda samfundet *Society of Antiquaries of Scotland*.

Till följd af en genom förnyade sjukdomsfall i synnerhet under de senaste lefnadsåren försvagad helsa, och då hans lärareåligganden i första rummet togo hans tid i anspråk, medgäfvos honom ej omständigheterna att, såsom han önskat, slutligen redigera och sjelf utgifva sina ofvan omnämnda handskrifna *Samlingar i svenska allmogemål*. Men beträffande dessa särdeles dyrbara samlingar, hvilkas förvarande och tillgodogörande allmänt anses vara af stor vikt, är, enligt hvad jag med tillförlitlighet har mig bekant, vidtagen en sådan anordning, att nämnda samlingar, utgörande i handskrift nio band, komma att, utan vilkor af inlösen från statens sida, öfverlemnas till Upsala universitet, för att der kunna i den fosterländska språkforskningens intresse beagnas och tillgodogöras.

Först vid nära 47 års ålder erhöll Säve ordinarie befattning med fast lön i statens tjenst. Lätt förklarligt är således, att han, som icke hade någon enskild förmögenhet, samt helt och hållet egnat och egnade sig åt de arbeten och sysselsättningar, genom hvilka han gjort sig så väl förtjent om vetenskapen och sitt land, icke kunnat vara i tillfälle att åt sina närmaste bereda en, efter hans fränfalle, tryggad ekonomisk ställning. Under det hans bo utvisar endast en ringa behållning af något öfver 700 kronor, efterlemnar han enka och två minderåriga barn, en son och en dotter. Visserligen eger enkan att vid universitetet åtnjuta en pension, hvilken anses komma att uppgå till omkring 900 kronor. Men jag torde knappt behöfva antyda den för henne mötande svårigheten att, allenast med denna tillgång, kunna, sjelf skyddad från alltför tunga bekymmer och tryckande umbäranden, jemväl uppfostra sina barn. I betraktande häraf samt med stöd af hvad jag ofvan haft äran anföra angående Professoren Säves förtjenstfulla och för det allmänna gagnande verksamhet, af hvars frukter äfven den del, som längst och kanske oftast varit föremål för hans tankar, genom förberörda donation kommer att ställas till fosterlandssinnets och vetenskapens förfogande, tillåter jag mig vördsamt anhålla och föreslå,

att Riksdagen behagade åt enkefru Otilia Rosina Johanna Säve, född Schenson, å allmänna indragningsstaten bevilja 800 kronor årligen, att åtnjutas under hennes återstående lifstid, så länge hon förblifver i enkostånd.

Stockholm den 25 Januari 1877.

Hj. Petre.

N:o 84.

Af Herr P. Sahlström: Om underdånig skrifvelse i fråga om tiden för jagt af elg.

Då för de flesta Riksdagens ledamöter torde vara allmänt bekant, att under de senaste åren ett större antal elgar blifvit skjutna, än som kan vara förenligt med god hushållning, vågar jag härmed, för att i någon vidsträcktare mån skydda detta våra skogars ädlaste djur från total förödelse, vördsamt föreslå,

det Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:ts G. ville hemställa, att den för jagt af elg tillåtna tiden måtte inskränkas till en månad om året, nemligen September.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles.

Stockholm den 27 Januari 1877.

P. Sahlström.

Uti förestående motion instämman:

Carl Eleman.

P. A. Hellgrén.

C. Johanson.
